FIL-PRIM'AWLA TAL-QORTI ĊIVILI

IMĦALLEF

ONOR. JOSEPH R. MICALLEF LL.D.

ILLUM il-Ħamis, 9 ta' Lulju, 2020

Kawża Nru. 8

Rik. Nru. 937/11JRM

Carmela *sive* Charmaine **SAMMUT**

vs

L-ONOREVOLI PRIM MINISTRU, Segretarju Ewlieni Permanenti, Segretarju Permanenti fil-Ministeru tas-Saħħa u Kura tal-Anzjani, u Tabib Prinċipali tal-Gvern

Il-Qorti:

Rat ir-Rikors maħluf imressaq fid-29 ta' Settembru, 2011, li bih u għar-raġunijiet hemm imsemmija, l-attriċi titlob li din il-Qorti (i) ssib li d-deċiżjoni tad-Direttur imħarrek li biha naqas li jġedded u ġab fit-tmiem tiegħu l-kuntratt ta' ingaġġ tagħha ffirmat f'Marzu 2008, hija *ultra vires* peress li ttieħdet bi ksur tal-prinċipji tal-ġustizzja naturali u mingħajr ma ġew segwiti

ħtiġijiet proċedurali mandatorji; (ii) issib li t-temm tal-istess kuntratt ma jiswiex, ma jgħoddx u huwa bla effett; (iii) tordna li tingħata lura l-grad li kellha qabel bid-drittijiet kollha tagħha; u (iv) issib li l-imħarrkin ikkaġunawlha danni li din il-Qorti għandha tillikwida u tikkundanna lill-imħarrkin iħallsuha. Talbet ukoll l-ispejjeż;

Rat id-degriet tagħha tat-18 ta' Marzu, 2011[1], li bih ordnat in-notifika lill-imħarrkin u tat direttivi lill-attriċi dwar it-tressiq tal-provi min-naħa tagħha;

Rat it-Tweġiba Maħlufa mressqa fis-27 ta' Ottubru, 2011, li biha l-imħarrkin laqgħu għall-azzjoni attriċi billi, b'mod preliminari, qalu li l-Prim Ministru tħarrek għalxejn billi ma tressqet ebda xilja diretta jew indiretta fil-konfront tiegħu. Jgħidu wkoll li l-kariga ta' Direttur-Ġenerali fid-Dipartiment tas-Saħħa ġiet abolita w minflok assorbita fil-funzjoni tat-Tabib Prinċipali tal-Gvern, għaldaqstant l-atti għandhom jiġu kkoreġuti f'dan is-sens. Fil-mertu, jiċħdu x-xiljiet attriċi w jgħidu li l-kuntratt ma twaqqafx, iżda ma ġġeddidx għal raġunijiet tajba fil-liġi. Jgħidu li l-attriċi ma mxietx ma' mistenni minnha mistenni taħt l-artikolu 7.5 tal-kuntratt, kif ukoll li l-fatt li baqgħet f'impjieg għal żmien qasir wara li skada ż-żmien fil-kuntratt bl-ebda mod ma jagħtiha jedd għal tiġdid awtomatiku kif qed tippretendi l-attriċi;

Rat id-degriet tat-12 ta' Jannar, 2012[2], li bih il-Qorti ordnat tibdil fl-isem tad-Direttur imħarrek u li, fid-dawl tiegħu, l-imħarrkin irtiraw it-tieni eċċezzjoni preliminari tagħhom. Rat ukoll il-ħatra tal-Avukat Maria Dolores Gauċi bħala Assistent Ġudizzjarju sabiex tisma' l-provi tal-partijiet;

Rat id-degriet tal-31 ta' Ottubru, 2012[3], li bih il-Qorti laqgħet it-talba attriċi tas-6 ta' Lulju, 2012[4], sabiex l-imħarrkin iressqu xi dokumenti mitluba minnha;

Rat ix-xhieda u d-dokumenti mressqa mill-partijiet quddiemha w quddiem l-Assistent Ġudizzjarju;

Rat il-verbali bejn Frar tal-2014 u Mejju tal-2016[5] li fihom il-partijiet għarrfu lill-Qorti li kienu qegħdin jippruvaw ifittxu li jilħqu arranġament tal-kwestjoni barra l-Qorti;

---

[1] Paġġ. 15 sa 16 tal-proċess
[2] Paġ. 252 tal-proċess
[3] Paġ. 427 tal-proċess
[4] Paġ. 424 tal-proċess
[5] Paġġ. 517 sa 540 tal-proċess

Rat id-degriet tagħha tat-28 ta' Frar, Ġunju, 2017[6], li bih laqgħet it-talba tal-attriċi sabiex it-trattazzjoni tal-kawża ssir bil-fomm;

Semgħet it-trattazzjoni tal-partijiet (reġistrata u traskritta)[7];

Rat l-atti tal-kawża;

Rat id-degrieti tagħha li bihom ħalliet il-kawża għas-sentenza;

Ikkonsidrat:

Illi din hija azzjoni ta' stħarriġ ġudizzjarju. L-attriċi tilmenta mid-deċiżjoni meħuda mill-imħarrkin, jew min minnhom, li ma jġeddux il-kuntratt ta' mpjieg li kellha bħala *ICT Governance Officer* fi ħdan il-Ministeru tas-Saħħa wara li għalaq iż-żmien miftiehem fih. Tgħid li dan sar għal raġunijiet mhux xierqa, u li ma ngħatat ebda raġuni għaliex sar dan. Titlob it-tħassir tad-deċiżjoni u li terġa' tingħata l-ħatra li kellha qabel u kif ukoll li tingħata kumpens għad-danni li ġarrbet;

Illi l-imħarrkin laqgħu għal din l-azzjoni billi, b'mod preliminari, qalu li l-Prim Ministru tħarrek għalxejn billi ma tressqet ebda xilja diretta jew indiretta fil-konfront tiegħu. Jgħidu wkoll li l-kariga ta' Direttur-Ġenerali fid-Dipartiment tas-Saħħa ġiet abolita w minflok assorbita fil-funzjoni tat-Tabib Prinċipali tal-Gvern, għaldaqstant l-atti għandhom jiġu kkoreġuti f'dan is-sens. Fil-mertu, jiċħdu x-xiljiet attriċi w jgħidu li l-kuntratt ma twaqqafx, iżda ma ġġeddidx għal raġunijiet tajba fil-liġi. Jgħidu li l-attriċi ma mxietx ma' mistenni minnha mistenni taħt l-artikolu 7.5 tal-kuntratt, kif ukoll li l-fatt li baqgħet f'impjieg għal żmien qasir wara li skada ż-żmien fil-kuntratt bl-ebda mod ma jagħtiha jedd għal tiġdid awtomatiku kif qed tippretendi l-attriċi;

Illi b'Nota mressqa minnha waqt is-smigħ tal-31 ta' Jannar, 2017[8], l-attriċi ċediet ir-raba' talba tagħha dwar il-likwidazzjoni u l-kundanna tal-imħarrkin għad-danni billi ddikjarat li tħallset fil-mori tal-kawża;

Illi bħala <u>fatti rilevanti li joħorġu mill-atti tal-kawża</u> jirriżulta li f'xi data f'Marzu tal-2008, l-attriċi daħlet f'kuntratt ta' impjieg (bħala "*contract employee*", jiġifieri kuntratt ta' ingaġġ għal żmien li jagħlaq) mal-Ministeru tal-Politika Soċjali bħala *ICT Governance Officer* wara sejħa li ħarġet f'Novembru,

---

[6] Paġ. 580 tal-proċess
[7] Paġġ. 582 – 7 tal-proċess
[8] Paġ. 543 tal-proċess

tal-2007[9]. Il-kuntratt beda b'seħħ mill-1 ta' April, 2008, u kien għal żmien ta' tliet (3) snin. Waħda mill-kundizzjonijiet tal-kuntratt kienet torbot lill-attriċi sabiex, xahrejn qabel ma jagħlaq il-kuntratt, kellha tgħarraf lis-Segretarju Permanenti fl-imsemmi Ministeru bil-miktub bix-xewqa tagħha li ġġedded il-kuntratt, u dan kellu jaqtagħha jekk jilqax jew le t-talba tagħha biex iġedded il-kuntratt għal żmien ieħor[10];

Illi fiż-żmien li beda l-kuntratt id-dekasteru tad-Dipartiment tal-Politika Soċjali kien, f'dawk iż-żminijiet, jinkorpora fih ukoll id-Dipartiment tas-Saħħa, u l-attriċi kienet taħdem fis-settur tal-informatika mad-Dipartiment tas-Saħħa. Għal bidu, bdiet tirrapporta l-ħidma tagħha minn Gwardamangia, iżda, xi xhur wara, ngħaqdet ma' grupp ta' uffiċjali oħra li kienu jaħdmu minn uffiċini fil-Belt Valletta. Hija kienet twieġeb liċ-*Chief Information Officer*, Arthur Gerada (minn issa 'l hemm imsejjaħ is-"CIO")[11];

Illi fi kliem l-attriċi, għalkemm xogħolha kien jogħġobha u kienet tagħmlu b'ħeġġa, bdiet tiltaqa' ma' ntoppi u tgħid li kien hemm imġiba abbużiva minn terzi fil-konfront tagħha. Ittenni li ma kinetx qed tiġi ttrattata kif jixraq, inkluż mis-superjur tagħha[12];

Illi s-CIO min-naħa l-oħra, jisħaq li ma bediex jara fl-attriċi l-kwalitajiet li kienu mistennija minnha bħala *ICT Governance Officer*. Itenni li l-attriċi ma ridetx taħdem fil-qasam tal-governanza minkejja li l-kariga tagħha kienet marbuta mal-governanza, u xtaqet tibqa' taħdem fis-settur tas-saħħa li kienet speċjalizżat fih[13]. Itenni wkoll li kienet trabbiet antipatija bejnha u bejn xi uffiċjal jew uffiċjali oħra li kienu jaħdmu flimkien magħha[14];

Illi fil-bidu ta' Frar tal-2011[15], l-attriċi bagħtet tistaqsi lill-Assistant Direttur tat-taqsima tar-riżorsi umani fil-Ministeru biex jgħidilha lil min kellha tgħarraf biex turi li kienet imħajra ġġedded il-kuntratt tagħha. F'dawk il-jiem ukoll, xahrejn qabel ma l-kuntratt ta' l-attriċi kien ser jagħlaq, is-CIO bagħat jgħarraf lill-Public Administration HR Office (il-PAHRO) bir-raġunijiet għaliex l-kuntratt ta' l-attriċi ma kellux jiġġedded[16]. Jidher li s-Segretarju Permanenti qabel ma' din ir-rakkomandazzjoni u tressqet lill-Kummissjoni dwar is-Servizz Pubbliku għall-ġudizzju tagħha. Il-Kummissjoni laqgħet ir-rakkomandazzjoni[17];

---

[9] MHEC Circular 148/2007 f'paġġ. 216 sa 221 tal-proċess
[10] Klawsola 7.5 f'Dok. "CS1" f'paġġ. 7 sa 10 tal-proċess
[11] Ara l-affidavit ta' l-attriċi f'paġġ. 38 sa 39 tal-proċess. Ara wkoll ix-xhieda ta' Clifford Schembri f'paġ. 271 sa 263
[12] *Ibid* paġġ. 40 sa 48 tal-proċess, u paġġ. 59 sa 125 tal-proċess. Ara wkoll ix-xhieda ta' Joseph Barberi u Joseph Deguara f'paġġ. 398 – 9 u 459 – 460 tal-proċess
[13] Ara x-xhieda ta' Arthur Galea f'paġġ. 278 sa 281, u paġ. 284 tal-proċess. Ara wkoll paġġ. 126 sa 127, paġ. 50 sa 51 tal-proċess, u paġ. 115 tal-proċess
[14] Ara x-xhieda ta' Arthur Gerada f'paġ. 284 tal-proċess
[15] Dok f'paġ. 232 tal-proċess
[16] Ara x-xhieda ta' Michael Deguara f'paġ. 414 tal-proċess
[17] *Ibid* paġġ. 410 – 1 tal-proċess

Illi ma jirriżultax li l-attriċi kienet intalbet twieġeb għar-rakkomandazzjoni tac-CIO, lanqas ma jirriżutla li kien hemm xi *policy* li teżiġi li l-Kummissjoni kellha tikkonsultaha[18];

Illi mill-atti joħroġ ukoll li s-CIO kien ivvaluta ("*assessment*") l-attriċi darbtejn tul it-tliet snin li ħadmet bħala *ICT Governance Officer*[19], u minn rapport li tħejja mill-*Grievance Unit* f'Diċembru, 2015, fuq ilment li ressqet l-attriċi fl-2014, l-'*assessments*' li nstabu fil-*file* tagħha kienu fil-pożittiv[20];

Illi b'ittra tal-20 ta' April, 2011[21], d-Direttur tat-Taqsima tar-riżorsi umani fi ħdan il-Ministeru tas-Saħħa bagħat jgħarraf lill-attriċi li, fuq rakkomandazzjoni tal-Kummissjoni, l-kuntratt tagħha bħala *ICT Governance Officer* ma kienx se jiġġedded mal-għeluq tiegħu u li kellu jitqies li kien skada fil-31 ta' Marzu, 2011. Hija ntalbet li tmur lura għall-grad sostantiv li kienet fih qabel ma ħadet il-kariga ta' *ICT Governance Officer*[22];

Illi fl-20 ta' Mejju, 2011[23], l-attriċi bagħtet protest ġudizzjarju lill-imħarrkin fejn talbithom jirtiraw id-deċiżjoni meħuda fil-konfront tagħha w fin-nuqqas żammithom responsabbli għad-danni mġarrba minnha;

Illi fid-29 ta' Settembru, 2011, infetħet din il-kawża;

Illi fl-2014, l-attriċi ressqet ilment quddiem il-*Grievances Unit*[24]. F'Novembru ta' dik is-sena hija dehret quddiem Bord li kellu aċċess għall-*file* personali tagħha, u fit-22 ta' Diċembru, 2015[25], il-Bord irrakkomanda li kienet saret inġustizzja magħha u kellha tingħata kumpens. F'Ġunju tal-2016[26] intbagħtet ittra mill-imsemmi *Unit* lill-attriċi biex tgħarrafha bid-deċiżjoni li ttieħedet u l-kumpens li kellha tingħata. L-attriċi rċeviet kumpens ta' darba fl-ammont ta' ħamest elef ewro (€5,000) ftit taż-żmien wara[27];

Illi għal dak li jirrigwarda l-konsiderazzjonijiet ta' natura legali li jsawru l-każ, il-Qorti tara li l-attriċi tibni l-każ tagħha fuq xilja ta' nuqqas ta' raġonevolezza fl-imġiba ta' l-imħarrkin. Tisħaq li d-deċiżjoni ttieħdet sforz kunsiderazzjonijiet mhux tajba u dan wassalhom biex telfulha, jew min minnhom, l-impjieg tagħha fil-kariga li kellha;

[18] *Ibid* paġ. 414 tal-proċess
[19] Ara x-xhieda ta' Michael Deguara f'paġ. 415 tal-proċess
[20] Dok. "MD1" f'paġ. 564 sa 565 tal-proċess
[21]Dok. "CS2" f'paġ. 11 tal-proċess
[22] Dok. "JB1" f'paġ. 372 tal-proċess
[23] Dok. "CS3" f'paġġ. 12 sa 14 tal-proċess
[24] Numru ta' referenza DH 1093/2014
[25] Dok. "MD1" f'paġġ. 564 sa 565 tal-proċess
[26] Dok f'paġ. 574 tal-proċess
[27] Paġ. 567 tal-proċess

Illi qabel ma l-Qorti tgħaddi biex tistħarreġ dan l-ilment tal-attriċi fil-mertu, jidhrilha xieraq li tqis l-eċċezzjonijiet ta' xejra preliminari mqajma mill-imħarrkin. Ladarba l-imħarrkin irtiraw it-tieni eċċezzjoni preliminari[28], jifdal li l-Qorti tistħarreġ l-**ewwel eċċezzjoni** preliminari li tgħid li l-Onorevoli Prim Ministru ma messux tħarrek fil-kawża;

Illi l-imħarrkin jgħidu li l-Onor. Prim Ministru ġie mħarrek bla bżonn billi ma tressqet ebda xilja diretta jew indiretta fil-konfront tiegħu. Il-Qorti ma jidhrilhiex li għandha għalfejn toqgħod tidħol f'ħafna konsiderazzjonijiet dottrinali dwar min hu l-kontradittur leġittimu f'kawża bħal din ta' stħarriġ ġudizzjarju. Tagħraf biss li bi tħaddim tad-dispożizzjonijiet tal-artikolu 181B tal-Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta, il-Qorti tqis li kuntradittur leġittimu tal-azzjoni attriċi huwa t-Tabib Ewlieni tal-Gvern, billi huwa l-kap tad-dipartiment tal-Gvern maħtur fil-materja in kwistjoni[29]. Dak il-kontradittur leġittimu huwa parti f'din il-kawża u għalhekk it-taħrik tal-Prim Ministru bħala parti ma kienx meħtieġ;

Illi, fid-dawl ta' dawn il-konsiderazzjonijiet il-Qorti ssib li l-ewwel eċċezzjoni preliminari hija tajba u sejra tilqagħha billi teħles lill-imħarrek Prim Ministru milli jibqa' aktar fil-kawża;

Illi għal dak li jirrigwarda l-**mertu tal-azzjoni attriċi**, jingħad li t-talbiet attriċi huma ta' stħarriġ ġudizzjarju, dan biex qabel kull ħaġa oħra, il-Qorti tissindika l-aġir tal-imħarrkin u ssib li d-deċiżjoni li ttieħdet fil-konfront tagħha kienet abbużiva billi kienet irraġonevoli għall-finijiet tal-artikolu 469A(1)(b) tal-Kap. 12;

Illi ir-rwol tal-Qorti f'azzjonijiet ta' din il-għamla ilu żmien mifhum w aċċettat u dan joħroġ min-natura nnifisha tal-azzjoni ta' stħarriġ tal-għemil amministrattiv. Għaldaqstant, meta l-Qorti tintalab tistħarreġ għemil amministrativ għandha tqis is-siwi ta' għemil bħal dak skond il-kejl tal-liġi u tal-prinċipji li jgħoddu għall-każ (u, jekk jirriżultaw iċ-ċirkostanzi xierqa, li tħassar dak l-għemil jew issibu ma jiswiex) mingħajr ma hija stess tieħu d-deċiżjoni minflok l-awtorità kompetenti li lilha l-liġi tkun tat dik is-setgħa. Hu mħolli għal dik l-awtorità li twettaq, bid-diskrezzjoni xierqa, l-għemil u li tieħu d-deċiżjonijiet li jitnisslu minn eżerċizzju bħal dak. It-tħassir ta' deċiżjoni min-naħa tal-Qorti jġib biss li l-istess Qorti terġa' tgħaddi l-każ għas-smigħ lil dik l-awtorità għall-kunsiderazzjoni mill-ġdid tal-każ[30]. Jista' jkun li l-każ partikolari jitlob li l-Qorti tindika lill-awtorità pubblika li tkun li, meta tiġi biex tqis mill-

[28] Ara verbal tas-smigħ tat-12.1.2012, f'paġ. 252 tal-proċess
[29] Art. 4(2) tal-Kap. 528
[30] App. Ċiv. **11.5.2010** fil-kawża fl-ismijiet ***Reginald Fava pro et noe vs Suprintendent tas-Saħħa Pubblika et***

ġdid il-każ, il-konsiderazzjonijiet tagħha jkunu fuq il-linji suġġeriti fis-sentenza li fiha l-għemil amministrattiv ikun ġie mistħarreġ;

Illi l-Qorti sejra tgħaddi issa biex tistħarreġ l-ilment tal-attriċi fid-dawl tal-eċċezzjonijiet fil-mertu tal-imħarrkin għal dawk l-ilmenti. Ladarba l-attriċi tixli lill-imħarrkin b'imġiba lil hinn mil-liġi ('*ultra vires*'), taqa' fuqha l-ħtieġa li tipprova dak li tallega. Naturalment, dan meħtieġ li jsir fil-grad mistenni f'kawża ta' xejra ċivili bħalma hija kawża ta' stħarriġ ġudizzjarju;

Illi biex il-Qorti tista' tqis is-siwi tal-imsemmija lmenti jeħtieġ li tara (i) min ħa d-deċiżjoni biex il-kuntratt ta' Marzu 2008 ma jiġġeddidx; (ii) liema kienu l-kriterji li ntużaw biex ittieħdet id-deċiżjoni; (iii) taħt liema dispożizzjonijiet tal-liġi kien regolat min ħa d-deċiżjoni u l-kriterji li ntużaw; u (iv) jekk, fid-dawl taċ-ċirkostanzi li jsawru l-każ, min ħa d-deċiżjoni qabiżx is-setgħat tiegħu jew wettaqx użu mhux raġonevoli tad-diskrezzjoni mħollija f'idejh;

Illi l-Qorti tqis li, ladarba l-azzjoni attriċi hija mibnija fuq ix-xilja ta' għemil imwettaq *ultra vires*, huwa meħtieġ qabel kollox li wieħed jara liema hija l-liġi jew prassi li tistabilixxi dak il-"vires". Wara li wieħed jistabilixxi liema hija l-liġi/prassi, ikun jista' jara jekk dak li sar seħħx tassew fil-parametri tagħha jew inkella jekk inqabżux il-limiti tagħha. L-attriċi ma ssemmi ebda liġi, lanqas l-imħarrkin għalkemm jirreferu għal prassi amministrata li bihom jimxi Kap ta' dipartiment;

Illi tajjeb li jibda biex jingħad li l-kuntratt li ngħata lill-attriċi kien wieħed għal żmien li jagħlaq. Hemm liġi partikolari li tirregola kuntratti ta' mpieg ta' din l-għamla u dik il-liġi tgħodd ukoll għal kuntratti fis-servizz pubbliku. Dik il-liġi[31] saħansitra ssemmiet sewwasew fl-ewwel klawsola tal-kuntratt iffirmat mill-attriċi;

Illi huwa prinċipju bażilari u aċċettat li ladarba l-kuntratt tal-impieg kien wieħed għal żmien li jagħlaq, ma tidħolx il-kwestjoni tal-għoti tal-avviż li wieħed jistenna fil-każ ta' kuntratt ta' mpieg indefinit[32]. Il-pre-avviż maħsub (u pattwit)[33] fil-kuntratt tal-impieg tal-attriċi ma kienx eċċezzjoni jew deroga għal dik ir-regola. Kien jgħodd biss għal meta, b'għażla tal-istess attriċi sa minn xahar wara li ngħatat il-ħatra, riedet ittemm ir-rabta kuntrattwali matul il-ħajja tal-istess kuntratt u qabel l-għeluq taż-żmien maqbul. F'kull każ, dak il-pre-avviż ma kienx mitlub jew dovut fejn il-kuntratt ma jkunx sejjer jiġġedded wara li jagħlaq. Kien mistenni biss li, f'każ li l-attriċi turi ħajra li l-kuntratt

[31] L-artt. 34(1)(u (3) tal-Kap 452 u r-Regolamenti ta' Kuntratti ta' Servizz għal Terminu ta' Żmien Fiss A.L. 51/2007 (L.S. 452.81) li, bis-saħħa tal-A.L. 157/07 (L.S. 452.99), inġabu jgħoddu wkoll għas-Servizz mal-Gvern
[32] Ara art. 36(3) u (5) tal-Kap 452 (fil-każ ta' kuntratti tal-impieg ta' impjegat fis-settur privat)
[33] Klawsoli 7.3 u (d)

jiġġeddilha, kellha tibgħat bil-miktub din il-fehma xahrejn qabel l-għeluq tal-kuntratt;

Illi l-istess ħaġa tista' tingħad dwar ir-raġuni tat-temm tal-impieg. Ladarba dan huwa każ fejn il-kuntratt ma ġġeddidx, l-għoti ta' raġuni tista' tkun biss ċirkostanza sekondarja għaliex f'kuntratt bħal dak ir-raġuni ewlenija tat-temm tal-impieg hi l-fatt li għalaq iż-żmien miftiehem tal-kuntratt bla ma reġa' ġie mġedded. Fi kliem ieħor, f'kuntratt ta' mpieg għal żmien definit, l-għeluq taż-żmien waħdu huwa r-raġuni (miftehma mill-partijiet sa mill-bidu tar-rabta kuntrattwali ta' bejniethom), minkejja li seta' kien hemm jew ma kienx hemm raġuni tajba oħra li wasslet lil xi waħda mill-partijiet li ma ġġeddux;

Illi l-attriċi tippremetti[34] wkoll li ladarba nżammet tagħmel l-istess xogħol wara l-31 ta' Marzu, 2011, bla ma ngħatat kuntratt ġdid, dan ifisser li l-kuntratt kellu jitqies li ġġedded awtomatikament[35]. Il-Qorti tqis li dan l-argument kien ikun tajjeb u ta' siwi kbir li kieku l-attur ma kienx uffiċjal pubbliku. Imma ma hemmx dubju li l-kuntratt li ngħata kien jagħmilha ċara u min-natura tiegħu li l-attur kien ingaġġat bħala uffiċjal pubbliku. Il-liġi[36] tgħid li d-dispożizzjonijiet li jgħoddu għal impjegati fis-settur privat f'dak li jikkonċerna t-temm jew it-tkeċċija mill-impieg ma jgħoddux għal uffiċjali pubbliċi, sakemm ma jkunx espressament hekk ingħad f'xi regolament maħruġ mill-Ministru[37]. Ta' min josserva wkoll li l-leġislazzjoni sussidjarja li wessgħet il-liġi biex tinkludi lil uffiċjali fis-Servizz mal-Gvern, tħalli barra d-dispożizzjonijiet tal-artikolu 34(2) tal-Kapitolu 452 tal-Liġijiet ta' Malta fir-rigward tagħhom. Mela l-attriċi ma tista' bl-ebda mod tistrieħ fuq dawk id-dispożizzjonijiet biex issejjes din il-parti tal-azzjoni tagħha safejn tisħaq li t-temm tal-kuntratt li kellha sar bi ksur tal-liġi. Dan jingħad ukoll fid-dawl ta' dak li jipprovdi l-artikolu 469A(6) tal-Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta;

Illi fl-azzjoni tagħha l-attriċi ssemmi[38] żewġ kawżali oħrajn ewlenin li taħthom tqis li d-deċiżjoni meħuda jistħoqqilha stħarriġ minn din il-Qorti: dawn huma, n-nuqqas ta' ħarsien ta' ħtiġijiet proċedurali mandatorji u nuqqas ta' ħarsien tar-regoli tal-ħaqq naturali (li t-tnejn jaqgħu taħt il-fergħa tal-artikolu 469A(1)(b)(ii) tal-Kap 12). B'mod partikolari, hija tgħid li ma ngħatatilha l-ebda raġuni għalfejn kienet ittieħdet id-deċiżjoni li l-kuntratt tagħha ma jiġġeddidx wara l-għeluq taż-żmien miftiehem u li ma ngħatatx l-opportunità li tgħid tagħha;

---

[34] Premessi 9 sa 12 tar-Rikors Maħluf
[35] Jidher li l-attriċi timplika d-dispożizzjonijiet tal-art. 34(2) tal-Kap 452
[36] Ara art. 84(1) tal-Kap 452
[37] Art. 48(1) tal-Kap 452
[38] Premessi 6 u 7 tar-Rikors Maħluf

Illi għar-rigward ta’ tiġdid ta’ kuntratt ta’ impjieg bħal dak li ngħatat l-attriċi, ħareġ mill-atti li l-prassi li Kap ta’ dipartiment jimxi fuqha hija li tul iż-żmien li persuna tkun taħdem miegħu, kien obbligat jagħmel *assessment* dwarha. Dan l-assessment jinżamm fil-*file* personali tagħha. F’għeluq il-kuntratt, id-deċiżjoni jekk kuntratt jiġġeddidx jew le kienet prinċiparjament f’idejh ladarba huwa l-iktar persuna li tkun taħdem fil-qrib mal-uffiċjal (għalkemm ir-rakkomandazzjoni tkun trid tgħaddi mill-għarbiel tas-Segretarju Permanenti w aktar tard tal-Kummissjoni), u ma kienx marbut jikkonsulta mal-uffiċjal qabel ma titressaq ir-rakkomandazzjoni tiegħu[39];

Illi fin-nuqqas ta’ liġi, il-Qorti tqis li l-għarbiel li trid tuża biex tkejjel is-siwi u s-setgħat tal-għemil li minnu tilmenta l-attriċi huwa l-qafas tal-imsemmija prassi amministrattiva. Imiss li tara jekk is-CIO (il-persuna li ressqet ir-rakkomandazzjoni fil-konfront ta’ l-attriċi) marx lil hinn minn dan il-qafas meta għażel li ma jġeddidx il-kuntratt;

Illi l-attriċi tisħaq li s-CIO kien ippreġudikat kontriha matul iż-żmien meta kien il-Kap tat-taqsima tagħha, u li dan wassal biex jirrakkomanda li f’għeluq il-kuntratt, dan ma jiġġeddidx. Issostni dan billi ssemmi numru ta’ inċidenti meta ħassitha umiljata bl-ordnijiet li mpona fuqha bħal, fost oħrajn, meta ġiet mitluba tirrapporta lil uffiċjal kollega tagħha li kien fl-istess grad tagħha, kif ukoll meta tneħħa minn taħt idejha xogħol li kienet ilha tagħmlu u kienet kisbet esperjenza fih tul is-snin jew għaliex kellha l-kwalifiċi akkademiċi u ta’ studjat dwaru, u ngħata lill uffiċjal li ma kellux l-esperjenza tagħha[40];

Illi fir-rigward tal-preġudizzju li l-attriċi tixli bih lis-CIO fil-konfront tagħha, hawnhekk il-każ jidħol fil-kwestjoni tar-raġonevolezza u tar-rilevanza ta’ deċiżjoni amministrattiva li, fil-fehma tal-Qorti, f’din iċ-ċirkostanza, jimxu id f’id. Magħhom u minħabba l-kawżali speċifika tat-tħaddim tar-raġonevolezza, jidħol tabilfors l-element tat-tħaddim tad-diskrezzjoni li l-liġi tagħni biha lill-awtorità amministrattiva pubblika li tkun ħadet dik iddeċiżjoni. B’“diskrezzjoni” wieħed jifhem dak li fid-duttrina huwa mfisser bħala “*(the) power to make a choice between alternative courses of action or inaction”*[41]. Il-klawsola 7.5 tal-kuntratt tagħmilha ċara – jintużaw il-kliem “*shall thereupon determine*” – li fit-teħid tad-deċiżjoni dwar jekk il-kuntratt kellux jiġġedded jew le fuq talba tal-attriċi, is-Segretarju Permanenti kellu jħaddem id-diskrezzjoni tiegħu;

Illi l-Qorti tifhem li ladarba eżerċizzju bħal dak jimplika diskrezzjoni, dan ifisser li t-twettiq ta’ dik id-diskrezzjoni, għall-finijiet ta’

[39] Ara x-xhieda ta’ Michael Deguara f’paġ. 411 tal-proċess
[40] Affidavit ta’ Charmaine Sammut f’paġġ. 39 sa 48 tal-proċess
[41] DeSmith, Woolfe & Jowell *Principles of Judicial Review* (5th Edit, 1995), paġ. 296

stħarriġ ġudizzjarju, tippermetti li l-persuna mogħnija b'dik is-setgħa diskrezzjonali (f'dan il-każ, is-CIO) ma tkunx marbuta biss mal-elementi oġġettivi għall-formazzjoni tal-ħsieb tagħha, li huwa fdat għall-prudenza suġġettiva ta' dik il-persuna u li timplika tabilfors element soġġettiv[42]. Madankollu, dik id-diskrezzjoni trid titwettaq fil-parametri tal-liġi li tawtorizzaha, b'mod raġonevoli, b'ekwità u ħaqq[43], u mingħajr abbuż ta' dik l-istess diskrezzjoni[44];

Illi kien għalhekk li, mal-medda taż-żmien, issawru regoli li jħarsu l-imsemmija setgħat diskrezzjonali w kif il-Qrati kellhom iqisu l-istħarriġ tagħhom dwarhom. Ewlenija fost dawn ir-regoli hi li awtorità li hija mogħnija b'diskrezzjoni tista' tiġi ordnata teżerċitaha f'każ li tkun naqset li tagħmel dan, imma ma tistax tiġi dettata x'għandha tiddeċiedi jew li twettaqha b'xi mod partikolari. Biex jiġi assikurat li din id-diskrezzjoni kienet imwettqa, jeħtieġ li lill-Qorti jirriżultalha li dik l-awtorità tassew qieset il-kwestjoni li kellha quddiemha, u li dan għamlitu mingħajr l-indħil tal-ebda ħaddieħor jew bla ma poġġiet lilha nnifisha f'qagħda fejn ma setgħetx jew irrifjutat li twettaq dik id-diskrezzjoni[45]. Siewi wkoll li jiġi aċċertat li l-awtorità mistħarrġa m'għamlitx dak li kienet espressament miżmuma milli tagħmel, jew jekk għamlitx xi ħaġa li ma kinitx awtorizzata tagħmel. Fuq kollox, l-awtorità mistħarrġa trid tkun imxiet *bona fide* u qieset il-konsiderazzjonijiet rilevanti tal-każ. Dawn huma, fil-qosor, il-ġabra tal-kategoriji fid-Dritt Amministrattiv ta' nuqqas ta' eżerċizzju ta' diskrezzjoni u ta' eċċess jew abbuż ta' dak l-eżerċizzju;

Illi d-dmir li awtorità taġixxi raġonevolment mhux l-istess bħad-dmir li taġixxi *bona fide*[46]. Għalhekk, filwaqt li mhux kull eżerċizzju raġonevoli ta' ġudizzju huwa bilfors korrett, lanqas mhuwa bilfors irraġonevoli kull eżerċizzju ta' ġudizzju żbaljat[47]. F'każ bħal dan, ix-xiber li l-Qorti jidher li għandha tuża biex tkejjel bih ikun dak li tqis jekk id-deċiżjoni li minnha jkun hemm ilment kinitx mistennija li tittieħed minn persuni raġonevoli;

Illi l-kittieba awtorevoli f'dan il-qasam jgħallmu li r-rwol ewlieni tal-Qrati fid-dritt amministrattiv huwa dak li jiżguraw li ma tonqosx il-legalità fl-għemil mistħarreġ, iżjed minn dak li jaraw li l-awtorità pubblika mistħarrġa tkun iddeċidiet sewwa. Hekk ukoll tfissret il-qagħda f'bosta deċiżjonijiet tal-qrati[48];

---

[42] App. Ċiv. **30.11.1993** fil-kawża fl-ismijiet ***Sammut noe et vs Kontrollur tad-Dwana*** (Kollez. Vol: **LXXVII.ii.376**)
[43] App. Ċiv. **21.4.1961** fil-kawża fl-ismijiet ***Masini noe vs Podestà noe*** (Kollez. Vol: **XLV.i.110**)
[44] App. Inf. PS **26.2.2010** fil-kawża fl-ismijiet ***Peter J. Azzopardi et noe vs Awtorità għas-Servizzi Finanzjarji***
[45] Ara App. Ċiv. **20.5.1982** fil-kawża fl-ismijiet ***Fenech Adami et vs Cremona pro et noe*** (mhix pubblikata)
[46] Ara, per eżempju, ***R. vs Roberts, ex p. Scurr*** (**1924**) 2 K.B. 695
[47] Ara, per eżempju, ***R. vs W*** (**1971**) A.C. 682
[48] Ara l-bosta riferenzi msemmija minn din il-Qorti (JZM) fis-sentenza tad-**9.6.2011** fil-kawża fl-ismijiet ***Mario Debono et vs Tabib Prinċipali tal-Gvern et***

Illi huwa stabbilit li biex jitqies jekk awtorità wettqitx b'mod raġonevoli d-diskrezzjoni mogħtija lilha bis-saħħa ta' xi liġi, irid jintwera li dik l-awtorità tkun imxiet ma' dak li kellha jew messha tagħmel u mhux biss ma' dak li setgħet tagħmel[49]. Dan ifisser li l-kejl ta' r-raġonevolezza jkun wieħed oġġettiv marbut maċ-ċirkostanzi fattwali li fihom dik l-istess diskrezzjoni titwettaq[50]. B'żieda ma' dan, biex imġiba titqies abbużiva, min jallegaha jrid juri li kien hemm element ta' intenzjoni biex wieħed jagħmel il-ħsara, liema fehma wieħed jista' jasal biex juriha b'xi prova ta' mġiba esterna li tagħmel parti mill-eżerċizzju diskrezzjonali li jkun. Minbarra dan, l-eżerċizzju diskrezzjonali jrid ikun kemm "*rite*" u kif ukoll "*recte*", jiġifieri jrid jitwettaq skond il-proċedura stabbilita u kif ukoll imħaddem b'ħaqq[51]. Dan kollu jitlob ukoll li d-diskrezzjoni titwettaq b'mod raġonevoli;

Illi meta l-Qorti fliet b'reqqa x-xhieda mressqa quddiemha ma ħariġx li s-CIO mexa b'mod mhux raġonevoli jew li nqeda b,mod abbużiv bid-diskrezzjoni fdata f'idejh. Jidher sewwa li, matul iż-żmien tal-kuntratt, kienu qamu ħafna kwestjonijiet dwar imġiba jew atteġġamenti ta' wħud minn sħab l-attriċi fil-konfront tagħha; kwestjonijiet dwar xogħol li kellha tagħmel jew jekk messux jagħmlu ħaddieħor; safar għal konferenzi barra minn Malta, u ħwejjeġ oħra;

Illi taqbel jew ma taqbilx mad-deċiżjoni milħuqa fil-mertu fir-rigward tal-attriċi, din il-Qorti ma ssib li sar l-ebda tiġbid jew raġunament li persuna raġonevoli ma kenitx tasal biex tilħaq. Lanqas ma sabet li ċ-ċirkostanzi partikolari identifikati mill-attriċi jikkostitwixxu kriterji arbitrarji jew nieqsa mir-raġonevolezza. Bla ma toqgħod issemmi u ssensel il-każijiet kollha li l-attriċi ssemmi biex turi kemm l-imġiba tas-superjur tagħha u ta' wħud minn sħabha kienu jġibhulha tbatija u dieqa, din il-Qorti tgħid biss li dawn l-episodji bdew sa minn ftit wara li ngħatat il-kuntratt, baqgħu għaddejjin tul il-mixja kollha tiegħu u kienu mifruxa fuq bosta ħwejjeġ marbuta mal-impenji tagħha taħt il-kuntratt[52];

Illi minn dawn il-provi mressqa (l-aktar dawk dokumentali) joħroġ li l-attriċi, minkejja li aċċettat li taħdem bħala *ICT Governance Officer*, baqgħet qalbha marbuta max-xogħol tal-informatika li snin qabel kienet tagħmel fis-settur tas-saħħa[53]. It-tneħħija ta' xogħol marbut mas-saħħa minn taħt ir-responsabbilità tagħha nissel fiha mrar kemm lejn is-CIO li ħa din id-deċiżjoni, kif ukoll lejn l-uffiċjal li beda jagħmel xogħolha minflokha[54]. In-nuqqas ta' kompatibilità bejnha u bejn l-uffiċjal l-ieħor tiddomona l-biċċa l-kbira tal-*e-*

---

[49] H.W.R. Wade & C.F. Forsyth, *Administrative Law* (10th. Edit), pġ. 295

[50] App. Ċiv. **27.3.2009** fil-kawża fl-ismijiet ***Carmelo Dingli et vs Kontrollur tad-Dwana et***

[51] App. Inf. PS **26.2.2010** fil-kawża fl-ismijiet ***Peter J. Azzopardi et noe vs Awtorità għas-Servizzi Finanzjarji***

[52] Dokti minn paġġ. 49 sa 226 tal-proċess

[53] Ara paġ. 60 u paġġ 51 sa 52 f'dan ir-rigward

[54] Ara paġ. 129 u 131 tal-proċess. Ara wkoll paġġ. 66 – 7 tal-proċess

mails li għaddew bejnha u bejn is-CIO[55]. Jirriżulaw wkoll karatteristiċi li l-CIO jgħid li kienu nieqsa fl-attriċi għall-aħjar twettiq tal-kariga li hija kellha[56]. Dawn l-istess dokumenti jorbtu ma' dak li s-CIO xehed dwaru bħala x'wasslu biex jirrikmanda li l-kuntratt ma jiġġeddidx[57];

Illi l-Qorti tqis ukoll iċ-ċirkostanzi tad-deċiżjoni[58] li ngħatat mill-G*rievances Bord* (minn issa 'l hemm imsejjaħ 'il-Bord') li quddiemu l-attriċi ressqet ilment marbut ma' inġustizzja: ilment li jifforma sewwasew il-mertu ta' din il-kawża u li tressaq matul iż-żmien li din il-kawża kienet miexja u snin wara li nfetħet (hemmhekk ressqet ix-xilja ta' diskriminazzjoni politika). Il-Bord jibbaża l-ġudizzju tiegħu fuq informazzjoni li tinstab fil-*file* personali tal-attriċi, fosthom *assessments* li, fi kliem il-Bord, kien u favorevoli għall-attriċi. Il-Qorti tqis li ma tistax tgħaddi ġudizzju fuq dawn is-sejbiet ladarba quddiemha ma tressqux l-*assessments* li fuqhom il-Bord wasal għal ġudizzju tiegħu. Tosserva biss li, skond xiehda li ngħatat quddiemha[59], dak il-Bord normalment ma kienx iqis ilmenti mressqa quddiemu jekk kemm-il darba dawn kienu l-mertu ta' xi proċedura quddiem qorti, l-*Ombudsman* jew xi tribunal dwar inġustizzji. Minkejja li kien mgħarraf b'din il-kawża, l-Bord mexxa xorta waħda u qies l-ilment tal-attriċi;

Illi fuq is-saħħa ta' dan kollu l-Qorti tasal għall-fehma li, safejn l-azzjoni attriċi hija msejsa fuq ix-xiljiet ta' nuqqas ta' tħaris ta' ħtiġijiet proċedurali mandatorji jew ta' nuqqas ta' raġonevolezza tad-deċiżjoni amministrattiva meħuda, it-talbiet mhumiex mistħoqqa;

Illi safejn l-azzjoni attriċi tissejjes fuq ksur tal-ħarsien tar-regoli tal-ħaqq naturali, l-attriċi tgħid li dan ġara minħabba li ma ngħatatx raġuni għalfejn ittieħdet id-deċiżjoni li l-kuntratt tagħha ma jiġġeddidx. Kif issemma aktar qabel, l-għeluq taż-żmien miftiehem kien raġuni li l-attriċi kienet taf biha sa minn dakinhar li bdielha l-kuntratt;

Illi għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti tasal għall-fehma li l-attriċi ma seħħilhiex turi li d-deċiżjoni minnha attakkata ttieħdet b'mod abbużiv jew irraġonevoli, u għalhekk l-ewwel talba tagħha mhix mistħoqqa;

Illi ladarba l-Qorti qieghda tasal għal din il-fehma, ma hemm l-ebda ħtieġa li tqis iż-żewġ talbiet attriċi l-oħrajn, għaliex dawn huma konsegwenzjali għall-ewwel talba. F'kull każ, l-attriċi ċediet ir-raba' talba tagħha;

55 Ara paġġ. 76 sa 85, 95 – 6 u 115 tal-proċess
56 Ara paġġ. 50 – 1, 126 – 7 u 115 tal-proċess
57 Ara x-xhieda ta' Arthur Gerada f'paġġ. 277 sa 281 tal-proċess
58 Ara Dok "MD1" f'paġġ. 564 – 6 tal-proċess
59 Xhieda ta' Charles Ċilia u Michelle Delceppo f'paġġ. 554 – 5 u 577 tal-proċess

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċidi l-kawża billi:

Tilqa' l-ewwel eċċezzjoni preliminari tal-imħarrek Onorevoli Prim Ministru u ssib li ma huwiex il-kontradittur leġittimu tal-azzjoni attriċi u għalhekk qiegħda teħilsu mill-ħarsien tal-ġudizzju;

Tastjeni milli tqis ir-raba' talba attriċi u t-tieni eċċezzjoni preliminari tal-imħarrkin, ladarba ġew irtirati;

Tiċħad l-ewwel talba attriċi billi ma ssibx li d-deċiżjoni li ma jiġix imġedded il-kuntratt ta' Marzu 2008 fil-konfront ta' l-attriċi kienet abbużiva, bi ksur tal-liġi, bi ksur tal-prinċipji ta' ġustizzja naturali jew li kienet irraġonevoli għall-finijiet tal-artikolu 469A(1)(b) tal-Kap. 12 tal-Liġijiet ta' Malta;

Tiċħad it-talbiet attriċi l-oħrajn billi huma konsegwenzjali għall-ewwel talba; u

Tordna li l-attriċi tħallas **l-ispejjeż tal-kawża**.

Moqrija

Onor. Joseph R. Micallef LL.D.,
Imħallef

9 ta' Lulju, 2020

Marisa Bugeja
Deputat Reġistratur

9 ta' Lulju, 2020